

« zurück blättern vor »

RAMA subst. f. (m.), ab 1394; auch *ram.* 1) ‘Anordnung von Leisten oder Stangen, die an den Enden fest miteinander verbunden sind; Einfassung aus Leisten zur Verstärkung; (meistens viereckige) Vorrichtung zum Befestigen von etw.’ – ‘układ listew, prętów sztywno połączonych ze sobą końcami; obramowanie z listew używane jako oprawa, mocowanie czegoś; przyrząd, najczęściej w kształcie prostokąta, wykorzystywany do rozpinania, mocowania czegoś’: 1394 MMAe XV 201, STP *Sartori... pro textorio ferreo dicto ramy ad parandum iaccam domino Witoldo.* o (1427) 1559 DokMp II 67, STP *Textores vero debent dare nobis a quolibet stamine nostro in molendino per quattuor quadrantes al. od folyusza, a tractorio al. od ramow, a stamine per quattuor denarios et hoc, si tractorium fuerit per nos reparatum.* o 1432 WarschPozn I 209, STP *Item pro reformatione instrumenti textorum vlg. za ram una cum clavibus.* o 1495 WarschPozn I 412, STP *Pro ligno al. za klocz ku ramye ad pontes.* o 1511 ZapMaz II Ł 7/82, SPXVI *lanifex satisfecit pro instrumento lanificum alias za rami.* o (1621) 1643 CN *Ramá / abo ramy z-defka do obrázow / abo defká z-ramámi.* o 1631 Grod.Dis.E., L *Sukna w ramy rozpinaią.* o (1646) 1684 Susza 160 *Całe w srebro jest oprawiony [[Obraz święty]], ramy z fugami około obrazu misternie i drogocennie zrobione.* o 1690 Solsk.Arch. 100, L *Rama w piłach, ma w środku piłę osadzoną.* o (1697) 1977 Rożek 115 *w środku ołtarza ramy dać białym nasadzone marmurem, według [...] abrysu.* o 1777–1779 Kluk Rośl.2 264, L *Ramy do okien bywaią dębowe, sosnowe.* o vor 1812 Mag.Mskr., L *Rama w prassie drukarskiéy, żelazna, utrzymuie szrubami formę na fundamencie.* o 1818 Jag 40-4, SJAM *gdyż takie poema nie maiąc żadnego interesu, byłoby, iak powiada Wolter, podobne do ram, w które według upodobania ustępy nakształt obrazków wstawiać [...] można.* o (†1849) 1949 Słow.Poem.I 46, DOR *Serce przenika trwogą tajemną szyba brzęcząca w ramach z ołowiu.* o 1856 Padal.Opow.I 79, DOR *W ścianach domu widniały niskie, staroświeckie okna z okrągłymi szklami, w dębowe ujęte ramy, zieloną pomalowane farbą.* o 1857 Dz.Lit.Lw. 64, DOR *Otrzymał patent na nowy system wiatraków z ramą obrotową.* o 1898 Konopn.Ludzie 109, DOR *Wzdłuż kurytarzy kilkadziesiąt warsztatów tkackich ustawionych jest pod ścianą (...) a każdy z głuchym łomotem podnosi i spuszcza swoje ramy.* o (1912) 1948 Żer.Uroda 305, DOR *Tu i owdzie (...) spotykali w ścianach przerwy. Były to nisze również ramami drewnianymi oszalowane.* o 1953 Rein.Druki 70, DOR *Pokryty farbą klocek przykłada się z góry na płótno napięte w ramie, drugą zaś ręką od spodu naciera się je drewnianym gładzikiem, ażeby dokładnie przylgnęło do farby.* – STP, SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR. 2) ‘Balken’ – ‘belka’: 1564 Mącz 455c, SPXVI

Tignus, Ramá / pofłowa / tram / látá. o [LBel.] 1588 GostGosp 94, SPXVI *Ramy gdy sie ślą do Gdańská.* – SPXVI, MAĆZ, SWIL (ar.), SW (bud. fl. gór.). **3)** pl. ‘bestimmter Bereich, Reichweite’ – ‘ograniczony zakres, zasięg czegoś’: 1837 Tysz.Amer.II 169, DOR *Natchnienia swoje także w ramy sielaneł oprawiał.* o (1869) 1957–1967 Żmichow.Listy III 293 *ramy planu wypełnił.* o 1876 Szujski Roztrz. 329, DOR *W ramach jednego odczytu przychodzi mi zamknąć historyczną wędrówkę po Krakowie drugiej połowy XVII i XVIII wieku.* o (1910) 1949 Orkan Pomór 202, DOR *Krótki obrazek wstępny, przedstawiający narratora Szymona przy ognisku i jego słuchaczy, pastuchów, stanowi przednią ramę całego obrazu powieści.* o 1930 Przybysz. Współ.II 174, DOR *Zbyt ciasne ramy przygodnego przemówienia nie pozwalają mi na razie uzasadnić głębiej tego, com dopiero powiedział.* o 1947 Piw.Hist. 11, DOR *Śląsk, jako część państwa polskiego za Piastów, stanowi w ramach tego państwa wyraźną całość ustrojową.* o 1952 Jasien.Świt 27, DOR *Nikt dziś nie może wątpić, że ograniczenie problemu początków naszej państwowości do ram X stulecia – to naukowy absurd.* – SW (przen.), DOR (przen.). **4)** ‘eine von den Öffnungen im Kohlenmeiler, die zur Regulierung der Geschwindigkeit beim Verkohlen dient; Rauchfang’ – ‘jeden z otworów pozostawionych w milerzu w celu regulowania szybkości spalania i zwęglania, dymnik’: [hapax] 1841 Łab., SW – nur SW (węgl.). **5)** ‘Papiermaß von 500 Bögen, Ries; ein Paket, das 250 Schachteln mit Streichhölzern enthält’ – ‘500 arkuszy papieru, ryza; paczka zawierająca 250 pudełek z zapalnikami’: SWIL, SW (m.u.), DOR (hand.). **6)** pl. ‘Einfassung, Verbrämung’ – ‘obwódka’: 1880 Wodz.Wspom. 82, DOR *Przed nami pola bielą okryte w ramach leśnych, za nami ogrom lasów.* o (1880) 1948–1951 Orzesz.Z różnych III 141, DOR *Białe garniowanie czepka (...) ładną tworzyło ramę dla pomarszczonej, lecz okrągłej twarzy.* o (1931–1932) 1948 Morc.Wyrąb.I 38, DOR *Czerń pyłu węglowego, nie dająca się wymyć dokładnie z rzes, ujmowała spojrzenie w ciemne ramy.* – SWIL, DOR. **7)** ‘Hauptteil eines Fahrgestells in Form einer Konstruktion aus Metallröhren, Stangen usw., auf das sich einzelne Teile des Fahrwerks oder des Motors stützen’ – ‘główna część podwozia, mająca postać konstrukcji z metalowych rur, prętów itp., na której opierają się poszczególne elementy pojazdu mechanicznego lub maszyny rolniczej’: (1941) Tusz.Egz. 193, DOR *Rama [samochodu] wykonana jest z belek ze stali tłoczonych, o kształcie korytkowym otwartym lub zamkniętym.* o (1946) 1949 Brand.K.Miasto 184, DOR *Rowerzysta z dziewczyną na ramie przemknął po asfalcie.* – SW (kol. mech.), DOR (techn.). ◇ **Var:** *ram* subst. m., (1427) 1559 DokMp II 67, STP o 1432 WarschPozn I 209, STP – STP, SW (gw.); *rama* subst. f., 1495 WarschPozn I 412, STP – nur STP. ◇ **Etym:** **1)** mhd. *ram, rame* subst. f., ‘Stütze, Gestell; Rahmen zum Sticken, Weben’, LEX. **2)** nhd. *Rahmen,*

Rahme, Rahm subst. m. (f. n.), ‘Holzeinfassung; viereckiger Balken; bei den Buchdruckern Gestell, worauf Kolumnen eingesetzt werden; Gestell bei verschiedenen anderen Handwerkern; Stange’, GRI. ◊ **Konk:** †*belka*, †*blejtram*, †*luft*. ◊ **Der:** *ramować* v. imp., ‘rahmen’, 1564 Maçz., L, zuerst geb. MAÇZ, nur für Inh. 1, 2, 6; *ramiki* subst. plt., zuerst geb. TR; *ramka* subst. f., 1764–1784 Mon.74 14, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 6; *ramkarz* subst. m., ‘Hersteller von Rahmen’, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *ramowy* adj., ‘in der Gestalt eines Rahmens’, (1874–1912) 1953–1956 Prus Kron.I/2 93, DOR, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *obramować* v. imp., ‘einrahmen’, (†1887) 1892 Krasz.Kartki 7, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 1, 6; *ramiarz* subst. m., ‘Handwerker, der Rahmen herstellt’, [hapax] 1958 Wysoc.A.Sprzed 26, DOR, zuerst geb. SW; *ramować* v. imp., ‘lüften’, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1, 4; *ramowy* adj., ‘allgemein umrissen; schemenhaft’, 1932 Rocz.Lit. s.325, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 3; *ramiak* subst. m., ‘Teil eines Tür- oder Fensterrahmens’, 1947 Wiedza 584 6, DOR, zuerst geb. DOR; *ramówka* subst. f., ‘Rahmenprogramm im Rundfunk’, [hapax] 1953 Radio i Świat 40, DOR, zuerst geb. DOR.

« zurück blättern vor »